

Universiteit Utrecht

Verwijzingen naar Nederlandse nationale identiteit in *Heel Holland Bakt*

Een kwalitatieve representatieanalyse van Nederlandse nationale identiteit in
het televisieprogramma *Heel Holland Bakt*.

Hanneke Velten
5946476
Taal- en Cultuurstudies
Begeleid door: Rob Leurs
Tweede lezer: Clara Pafort-Overduin

Woordenaantal: 7515
Blok 4, 2020-2021
20-06-2021
Universiteit Utrecht

Samenvatting

In dit bacheloreindwerkstuk onderzoek ik de manier waarop nationale identiteit geconstrueerd wordt op televisie. Mijn casus is het formatprogramma *Heel Holland Bakt*. Aan de hand van een representatieanalyse probeer ik een beeld te krijgen van de manier waarop er naar Nederlandse nationale identiteit verwezen wordt in een aflevering van *Heel Holland Bakt*. De hoofdvraag die ik hierbij stel is: *Op welke manier wordt er aan Nederlandse nationale identiteit gerefereerd in het formatprogramma Heel Holland Bakt?* Om hier een beeld van te krijgen kijk ik naar culturele codes, gedefinieerd door Jolien van Keulen en Tonny Krijnen, in de narratieve laag en de symbolische laag van het programma.¹

Dit doe ik om daarmee het belang van academisch onderzoek naar de functie die televisie speelt in het construeren van nationale identiteit te onderstrepen. Hierin ga ik mee met de gedachten van Tim Edensor, die stelt dat nationale identiteit een grote rol speelt in ons leven van alledag, waaronder in 'lage' cultuur zoals televisieprogramma's.²

Uit de analyse blijkt dat er op een directe en indirecte manier verwezen wordt naar Nederlandse nationale identiteit in *Heel Holland Bakt*. De directe verwijzingen zijn makkelijk te herkennen, zoals Voldendamse klederdracht. Daarnaast wordt er op indirecte manier vormgegeven aan Nederlandse nationale identiteit doordat er een beeld wordt geschetst van 'Heel Holland' in het programma. Dit beeld behelst karaktereigenschappen, gedragingen en uitlatingen van de personen die voorkomen in het programma en dient als voorbeeld van 'heel Holland' voor het kijkende publiek.

3

¹ Jolien van Keulen, and Tonny Krijnen, "The limitations of localization: A cross-cultural comparative study of *Farmer Wants A Wife*," *International Journal of Cultural Studies* 17, no. 3 (2014): 283.

² Tim Edensor, *National Identity, Popular Culture and Everyday Life* (Abingdon: Routledge, 2020).

³ Beeld van jurylid Janny van der Heijden uit de openingsscène van aflevering 'Holland'.

Verklaring Intellectueel Eigendom

De Universiteit Utrecht definieert plagiaat als volgt:

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk. De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens of verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van teksten van anderen zonder aanhalingstekens en verwijzing (zogenaamd "vertaalplagiaat");
- het parafraseren van teksten van anderen zonder verwijzing. Een parafraze mag nooit bestaan uit louter vervangen van enkele woorden door synoniemen;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

Ik heb bovenstaande definitie van plagiaat zorgvuldig gelezen en verklaar hierbij dat ik mij in het aangehechte BA-eindwerkstuk niet schuldig gemaakt heb aan plagiaat.

Tevens verklaar ik dat dit werkstuk niet ingeleverd is/zal worden voor een andere cursus, in de huidige of in aangepaste vorm.

Naam: *Hanneke Velten*

Studentnummer: *5946476*

Plaats: *Utrecht*

Datum: *20-06-2021*

Handtekening:

Inhoudsopgave

Voorblad	1
Samenvatting	2
Verklaring Intellectueel Eigendom	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	5
1 Hoofdstuk 1: Theoretisch kader	7
1.1 <i>Nationale identiteit en televisieformats</i>	7
1.2 <i>Nationale identiteit en het debat omtrent ‘hoge’ en ‘lage’ cultuur</i>	8
2 Hoofdstuk 2: Methode & operationalisering	12
2.1 <i>Casusselectie</i>	12
2.2 <i>Methode</i>	13
2.3 <i>Operationalisering</i>	14
3 Hoofdstuk 3: Analyse	16
3.1 <i>Het format van Heel Holland Bakt</i>	16
3.2 <i>De deelnemers, juryleden en presentator: een driehoeksverhouding</i>	17
3.3 <i>‘Heel Holland’ in competitie</i>	20
3.4 <i>Overige verwijzingen</i>	22
Conclusie	25
Bibliografie	27
Bijlagen	30

Inleiding

Een witte tent op een zonovergoten grasveld met daarin verschillende keukenblokken met pastelkleurige bakapparatuur. Dit is de setting voor een van de meest succesvolle formatprogramma's van deze tijd: *The Great British Bake Off*, een televisieformat van *Love Productions*.⁴ De Nederlandse adaptatie hiervan heet *Heel Holland Bakt*. De populariteit van dit programma wordt in de media verklaard door het hoge herkenbaarheidsgehalte. Zo plaatste *Nederlands Dagblad* een artikel waarin psycholoog Charles Vaneker stelt dat dit onder andere te maken heeft met de kandidaten: "Het is alsof je naar jezelf kijkt, maar dan wel een versie van jezelf die iets heel bijzonders kan."⁵

In dit televisieprogramma wordt "heel Holland" dus gerepresenteerd. Maar op welke manier wordt "heel Holland" dan geconstrueerd? De hoofdvraag in dit onderzoek luidt als volgt: *Op welke manier wordt er aan Nederlandse nationale identiteit gerefereerd in het formatprogramma Heel Holland Bakt?* Hieruit volgen deze deelvragen: *Op welke manier wordt er aan Nederlandse nationale identiteit gerefereerd in de narratieve laag van het programma?* En: *Op welke manier wordt er aan Nederlandse nationale identiteit gerefereerd in de symbolische laag van het programma?* Dit wil ik onderzoeken in navolging van Jolien van Keulen en Tonny Krijnen middels een kwalitatieve representatieanalyse van de narratieve en symbolische laag van een aflevering. Ik zal daarbij analyseren op welke manier personen en hun uitingen tezamen een beeld creëren van Nederlandse nationale identiteit.

Onderzoek naar de manier waarop nationale identiteit in beeld wordt gebracht in de media heeft een grote maatschappelijke relevantie. Ten eerste hebben Nederlanders de afgelopen decennia grote interesse getoond in het veranderende beeld van Nederlandse nationale identiteit. Zo ontstond er veel commotie na de volgende uitspraak van toenmalig prinses Máxima: "Dé Nederlandse identiteit? Nee, die heb ik niet gevonden."⁶ Daarnaast is het belangrijk om ons bewust te worden van de invloed die media hebben op onze beeldvorming van Nederlandse nationale identiteit. Dit brengt me bij de wetenschappelijke relevantie voor dit onderzoek. Er is een verschil in visie over de manier waarop nationale identiteit in theorievorming benaderd wordt. Tim Edensor gaat in zijn boek *National Identity, Popular Culture and Everyday Life* op dit debat in.⁷ Aan de ene

⁴ "Over", Heel Holland Bakt, Omroep MAX, geraadpleegd op 13 oktober, 2020, <https://heelhollandbakt.omroepmax.nl/over/>.

⁵ Rick Moeliker, "Alsof je naar jezelf kijkt in Heel Holland Bakt," *Nederlands Dagblad*, 2 februari, 2019, <https://www.nd.nl/cultuur/media/535686/alsof-je-naar-jezelf-kijkt-in-heel-holland-bakt>.

⁶ "Toespraak van Prinses Máxima, 24 september 2007," Het Koninklijk Huis, geraadpleegd op 8 januari, 2021. <https://www.koninklijkhuis.nl/documenten/toespraken/2007/09/24/toespraak-van-prinses-maxima-24-september-2007>.

⁷ Edensor.

zijde van de discussie bevinden zich wetenschappers die zich in hun theorievorming over nationale identiteit alleen richten op de representatie hiervan binnen zogeheten 'hoge' cultuur. Edensor, en vele mediawetenschappers, willen aan de andere kant benadrukken dat nationale identiteit ook in uitingen van 'lage' cultuur geconstrueerd wordt, waaronder we bijvoorbeeld televisieprogramma's verstaan.⁸ Middels dit onderzoek wil ik bijdragen aan dit debat en wil ik laten zien hoe Nederlandse nationale identiteit vorm heeft gekregen in het tv-programma *Heel Holland Bakt*.

⁸ Idem, 14.

1.1 Nationale identiteit en televisieformats

In dit onderzoek observeer ik articulaties van Nederlandse nationale identiteit in het formatprogramma *Heel Holland Bakt*. Om dit te kunnen onderzoeken is het belangrijk om dit kernconcept, nationale identiteit, en de daaraan gelieerde concepten te definiëren. Hiervoor volg ik de theorie van Benedict Anderson, een grondlegger van het denken over nationale identiteit. Latere theorieën omtrent nationale identiteit zijn vaak een reactie op of een toevoeging aan de theorie van Anderson. Anderson stelt dat nationale bewustwording voorafgaat aan nationale identiteit. Het ontstaan van nationale bewustwording is volgens Anderson mogelijk geworden door de opkomst van de boekdrukkunst.⁹ Een aantal eeuwen geleden bestond er een grote verscheidenheid aan gesproken talen in West-Europa. Het was voor drukkers van boeken onmogelijk om zich op al deze nichemarkten te richten, dus verzamelden zij de gesproken talen en reduceerden deze tot een klein aantal geschreven talen.¹⁰ Volgens Anderson hebben deze druktalen op drie verschillende manieren de basis gelegd voor nationale bewustwording. Ten eerste creëerden ze een gezamenlijk veld van uitwisseling en communicatie. Ten tweede zorgden ze voor een gefixeerde versie van die taal en ten derde zorgden ze voor verschillen in status tussen de gesproken volkstalen en de geschreven staatstalen.¹¹ De geschreven talen fungeerden dus als een soort bindmiddel, waaruit nationale bewustwording is ontstaan die de voedingsbodem vormde voor het ontstaan van nationale identiteit. Anderson legt het concept nationale identiteit uit als een politiek construct. De natie definieert Anderson als volgt: *“It is an imagined political community – and imagined as both inherently limited and sovereign.”*¹² Hij legt uit dat de natie staat voor een geconstrueerd verbond, of kameraadschap, tussen mensen. Deze groep mensen onderscheidt zich van de andere groepen door de manier waarop ze wordt verbeeld.¹³ Concluderend kunnen we stellen dat het concept nationale identiteit inhoudt dat je je identificeert met een natie, met een groep mensen waartussen een geconstrueerd verbond bestaat. Dit betekent dat je je ook identificeert met de manier waarop die groep wordt verbeeld en zich onderscheidt van, en afzet tegen, andere naties. De natie waarmee je je identificeert wordt zo een onderdeel van wie je bent, van je eigen identiteit. Dit politieke construct, nationale identiteit, wordt vervolgens gerepresenteerd in culturele uitingen van de natie.

⁹ Benedict Anderson, *Imagined Communities* (New York: Verso Books, 1983), 37.

¹⁰ Idem, 42.

¹¹ Idem, 44-45.

¹² Idem, 6.

¹³ Ibidem.

Voor het beantwoorden van mijn onderzoeksvragen analyseer ik het formatprogramma *Heel Holland Bakt*. Albert Moran definieert een televisieformat als volgt: “[...] a set of invariable elements in a programme out of which the variable elements of an individual episode are produced.”¹⁴ Een televisieformat kun je dus zien als een recept waarvan de bereidingswijze vaststaat, maar waarvan de ingrediënten per versie verschillen. Vaak ontstaan er nationale adaptaties van een format. Zo zijn er van het format *The Great British Bake Off* verschillende adaptaties gemaakt waar *Heel Holland Bakt* er een van is.

De reden voor het ontstaan van nationale adaptaties van formats legt Joseph D. Straubhaar uit aan de hand van het concept cultural proximity. Straubhaar stelt dat kijkers zich het meest aangetrokken voelen tot een programma waar elementen in zitten die op cultureel vlak dicht bij de kijkers staan.¹⁵ Dit zou een goede reden kunnen zijn om een programma aan te passen aan de nationale cultuur van de kijkers. Deze aanpassing resulteert in herkenbare en vertrouwde elementen in het programma en zorgt dan, volgens het principe van cultural proximity, voor een grotere aantrekkingskracht voor de kijkers. Zoals eerder aangehaald in de inleiding, wordt deze culturele nabijheid in *Heel Holland Bakt* gezien als de verklaring voor haar populariteit. Dit maakt het programma zeer geschikt als casus voor onderzoek naar articulaties van nationale identiteit.

1.2 Nationale identiteit en het debat omtrent ‘hoge’ en ‘lage’ cultuur

Omtrent het concept nationale identiteit is binnen, en tussen, verschillende academische vakgebieden, waaronder bijvoorbeeld Sociale en Culturele Geografie, een debat gaande. De kwestie die daarin centraal staat, is of nationale identiteit alleen gerepresenteerd wordt in uitingen van ‘hoge’ cultuur of ook in datgene wat als ‘lage’ cultuur wordt beschouwd. Om dit debat te kunnen begrijpen is het belangrijk om vast te stellen wat er precies met ‘hoge’ en ‘lage’ cultuur bedoeld wordt. Mikita Brottman legt uit dat de maatschappij bepaalt wat we als ‘hoge’ en als ‘lage’ cultuur beschouwen en dat dit waardeoordeel dus niet intrinsiek is.¹⁶ Ook kan de visie hierop door de tijd heen veranderen. Toch wordt ‘hoge’ cultuur vaak gelinkt aan culturele uitingen met een klassiek en officieel karakter, zoals de canon van nationale geschiedenis. ‘Lage’ cultuur wordt vaak gedefinieerd door het niet als ‘hoge’ cultuur te beschouwen. Veel van wat wordt verspreid via de massamedia wordt beschouwd als populaire of ‘lage’ cultuur.¹⁷

¹⁴ Albert Moran, *Copycat TV: Globalisation, Program Format and Cultural Identity* (Luton: University of Luton Press, 1998), 13.

¹⁵ Joseph D Straubhaar, *World Television: from Global to Local* (Thousand Oaks: Sage Publications, 2007), 26.

¹⁶ Mikita Brottman, *High Theory/Low culture* (New York: Springer, 2005).

¹⁷ Idem, 12.

Voor een perspectief op het academische debat volg ik het werk van Tim Edensor die de crux als volgt onder woorden brengt:

[...] *the view of culture offered in most theories of national identity, though central to the debates, has almost completely concentrated on 'high' and 'official' cultures, presumably because popular culture has been considered to be trivial and shallow or at least unconnected with questions of national identity.*¹⁸

Het probleem dat Edensor aankaart gaat er dus om dat er zich binnen het debat wetenschappers bevinden die in hun theorie over nationale identiteit sterk de nadruk leggen op 'hoge' cultuur, terwijl hij stelt dat ook 'lage' cultuur hierbij interessant kan zijn.¹⁹ Onder deze wetenschappers scharen zich ook een aantal van de bekendste denkers als het gaat om theorievorming over de natie of nationale identiteit, waaronder Ernest Gellner. Gellner linkt het ontstaan van nationale identiteit aan het vaststellen van een canon van hoge nationale cultuur en geschiedenis ten tijde van de modernisering in de negentiende eeuw.²⁰ Ook Anderson heeft volgens Edensor een gelimiteerde blik op nationale identiteit, omdat hij zich in zijn theorie over de *imagined community* te veel focust op de invloed van de geprinte media. Theater, muziek, architectuur en alle andere vormen van media ontbreken. Dit is een kwalijke zaak volgens Edensor, omdat televisie bijvoorbeeld een medium is dat meer mensen als één aanspreekt dan welk ander medium dan ook, en dat om die reden ook een grote rol speelt in de hedendaagse vorming van het nationaal bewustzijn en van nationale identiteit.²¹ Edensor stelt dat nationale identiteit dus ook in het heden nieuwe vormen aanneemt, waaronder binnen de populaire 'lage' cultuur die in het huidige dagelijks leven prevaleert, en dat vragen en theorievorming omtrent nationale identiteit dus wel degelijk verbonden zijn met uitingen van 'lage' cultuur, zoals televisieprogramma's.

Binnen mediawetenschappen wordt deze gedachte gedeeld. Sterker nog, sommige mediawetenschappers stellen dat massamedia niet alleen een rol spelen in dit proces, maar dat de komst van massamedia zelfs het karakter van nationale identiteit veranderd heeft. Een van die wetenschappers is Hilde van den Bulck. Omdat we in de moderne wereld geen direct contact hebben met al onze landgenoten, helpen massamedia om ons met elkaar te verbinden, zo legt ze uit.²² Dit is iets wat ook Anderson stelt in zijn theorie over *imagined communities* en de verbindende factor die

¹⁸ Edensor, 14.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ernest Gellner, *Nations and Nationalism* (Oxford: Blackwell, 1983).

²¹ Edensor, 7-8.

²² Hilde van den Bulck, "Public service television and national identity as a project of modernity: the example of Flemish television," *Media, Culture & Society* 23, no. 1 (2001): 53-69.

de geprinte media hebben.²³ Massamedia werken als een platform waarop gedeelde nationale identiteit gerepresenteerd kan worden. Hierbij plaatst Van den Bulck wel de kanttekening dat massamedia niet sterk genoeg zijn om op eigen kracht het karakter van nationale identiteit te veranderen, en dat de vorming van nationale identiteit een groot proces is waar verschillende factoren invloed op hebben. Wel stelt ze: *“Nevertheless, the study of national culture as offered by the media forms an important part of a better understanding of processes of identity formation and the role of the media in this.”*²⁴ Ook Sonja de Leeuw onderstreept het belang van onderzoek naar de rol die televisie speelt in de vorming van een collectieve identiteit.²⁵ Volgens De Leeuw komen de huidige vorm en functie van Nederlandse televisie voort uit de ‘dramatisering’ van de samenleving. Dit is een proces waarin televisie steeds meer een onderdeel wordt van de werkelijke samenleving. Of, zoals De Leeuw het verwoordt, het houdt in dat televisie *“mede vormend is voor de wijze waarop wij onszelf en anderen waarnemen”*.²⁶ Dit proces werd nog manifester met de komst van reality-tv waarbij het leven van ‘gewone mensen’ steeds meer centraal ging staan. Een gevolg hiervan is de grote opkomst van formatprogramma’s waarin de ‘werkelijke samenleving’ en de ‘gewone mens’ gerepresenteerd worden, zoals in *Heel Holland Bakt*.²⁷ Op deze manier wordt op televisie verbeeld hoe wij als natie onszelf zien en hoe we willen dat anderen ons zien. Ten slotte onderstrepen ook televisiewetenschappers Mina Aslama en Mervi Pantti het belang van de massamedia, zoals televisie, in het representeren van nationale identiteit: *“We assume that popular television, even such a “cultural outcast” as reality television, can be seen as a stage on which national identity is represented, dramatized, and shared.”*²⁸ Onderzoek naar televisieformats is hierbij in specifieke zin interessant volgens Alexandra Beeden en Joost de Bruin.²⁹ In de vorige paragraaf heb ik de definitie van het concept televisieformats behandeld en heb ik het idee van cultural proximity uitgelegd. De theorie van Beeden en De Bruin sluit hierop aan. Zij stellen dat televisieformats flexibel zijn en ruimte laten om het programma te nationaliseren en dus ruimte laten voor het representeren van nationale identiteit. Hiermee wordt cultural proximity gecreëerd.³⁰

²³ Anderson, 37-46.

²⁴ Van den Bulck, 54.

²⁵ Sonja J. de Leeuw, “Hoe komen wij in beeld?: Cultuurhistorische aspecten van de Nederlandse televisie” (Oratie, Universiteit Utrecht, 2003), 1-32.

²⁶ Idem, 13.

²⁷ Idem, 14.

²⁸ Mina Aslama, and Mervi Pantti, “Flagging Finnishness: Reproducing national identity in reality television,” *Television & New Media* 8, no. 1 (2007): 51.

²⁹ Alexandra Beeden, and Joost de Bruin, “The Office: Articulations of national identity in television format adaptation,” *Television & New Media* 11, no. 1 (2010): 3-19.

³⁰ Idem, 5-6.

Door in kaart te brengen hoe Nederlandse nationale identiteit in *Heel Holland Bakt* vorm krijgt wil ik het belang van grondig academisch onderzoek naar de functie van (massa)media in het vertegenwoordigen van nationale identiteit onderstrepen.

Hoofdstuk 2: Methode & operationalisering

2.1 Casusselectie

In mijn analyse richt ik me op één aflevering van *Heel Holland Bakt*, omdat ik helaas niet de tijd en de ruimte heb om er meerdere te analyseren. De aflevering komt uit het seizoen dat in de winter van 2019/2020 is uitgezonden. Ik heb voor dit seizoen gekozen, omdat dit het meest recent uitgezonden seizoen was toen ik begon met het schrijven van dit eindwerkstuk. Na al het materiaal van dit seizoen bekeken te hebben heb ik gekozen voor de vijfde aflevering, getiteld 'Holland'. Zoals de naam van de aflevering aangeeft zitten hier de meest directe verwijzingen in naar Nederlandse nationale identiteit. Echter in de analyse zelf zal ik me niet alleen richten op deze directe verwijzingen, maar zal ik proberen deze in de context van de aflevering in haar totaliteit weer te geven en zo ook de indirecte verwijzingen te behandelen. De aflevering 'Holland' vormt 50 minuten aan beeldmateriaal. Ik heb hier toegang toe via offlinebestanden die ik heb verkregen via Beeld en Geluid.³¹

Table 1. Overview of intersection of codes and layers of meaning.

	Linguistic	Intertextual	Cultural
Filmic layer	Mise-en-scène, clothing, environment, accommodation, colours, setting, nature, staging, camera positions and sound	Production material, customs, knowledge, limitations	
Narrative layer	Characters, acts, editing, mode of address, story pace, story structure, episode and season structure	Genre features and role of broadcaster	Cultural identity (focusing on religion, gender, age and social class), history, traditions, conduct and aims
Symbolic layer			Norms and values, convictions and assumptions, manners and behaviour, lifestyle, gender roles, social stereotyping, cultural oppositions and central theme/message

Methodetabel van Jolien van Keulen en Tonny Krijnen.³²

³¹ "Over Beeld en Geluid," Beeld en Geluid, 19 juni, 2021, <https://www.beeldengeluid.nl/organisatie>.

³² Van Keulen, en Krijnen, 283.

2.2 Methode

Ik voer mijn onderzoek uit aan de hand van een representatieanalyse. Hierin volg ik de theorie van Stuart Hall over representatie en de constructivistische benadering. Hall stelt:

*Representation is the production of the meaning of the concepts in our minds through language. It is the link between concepts and language which enables us to refer to either the 'real' world of objects, people or events, or indeed to imaginary worlds of fictional objects, people and events.*³³

Met andere woorden: ik kijk naar de manier waarop Nederlandse nationale identiteit wordt geconstrueerd in het programma *Heel Holland Bakt* aan de hand van verbale en non-verbale taal.

Voor het aanbrengen van een orde in mijn representatieanalyse volg ik het voorbeeld van Jolien van Keulen en Tonny Krijnen. Zij hebben een vergelijkende analyse uitgevoerd van twee versies van het formatprogramma *Farmer Wants A Wife* en leggen hierbij sterk de nadruk op het proces van lokalisatie, d.w.z. het ontstaan van een lokale adaptatie, van een programma. In het ordenen van hun analysemateriaal volgden zij de theorie van John Fiske. Elke mediatekst is volgens Fiske op te delen in drie verschillende lagen.³⁴ Van Keulen en Krijnen noemen deze lagen de filmische laag, de narratieve laag en de symbolische laag. Hierbij richt de filmische laag zich op het technische en visuele aspect van de mediatekst. De symbolische laag richt zich op de symboliek die in de mediatekst naar voren komt en de narratieve laag richt zich op de verhalende functie van de mediatekst.³⁵ Van Keulen en Krijnen stellen dat het lokaliseren van een programma, d.w.z. het aanpassen van het programma zodat het aantrekkelijk wordt voor het lokale of nationale publiek, op drie levels gebeurt: op linguïstisch level, op intertekstueel level en op cultureel level. Elk van deze levels heeft zo zijn eigen kenmerken die te herkennen zijn in de mediatekst. Deze kenmerken noemen Van Keulen en Krijnen 'codes'.³⁶ Om dit overzichtelijk te maken hebben Van Keulen en Krijnen een methodetabel gemaakt. Zoals af te lezen is in de tabel komen de verschillende soorten codes in de verschillende lagen van de mediatekst naar voren. Het idee van verschillende codes waardoor nationale identiteit tot uiting komt strookt met de kijk die Tim Edensor op nationale identiteit heeft. Edensor stelt namelijk dat nationale identiteit op veel verschillende gebieden tot uiting komt in het dagelijks leven.³⁷ Ik focus me in mijn analyse op de culturele codes die voorkomen in mijn casus. Voor de definitie van culturele

³³ Stuart Hall, "The Work of Representation," *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, no. 2 (1997): 15.

³⁴ John Fiske, *Television culture* (Abingdon: Routledge, 1987).

³⁵ Van Keulen, en Krijnen, 283.

³⁶ Idem, 281-282.

³⁷ Edensor, 12-14.

codes gebruiken Van Keulen en Krijnen de theorie van Albert Moran, die het uitlegt als: *“That combination of factors that make for communal and national difference.”*³⁸ Hierbij wordt dus een directe link gelegd tussen culturele kenmerken en de plaatsgebondenheid die zij met zich meebrengen. Dit maakt het onderzoek naar de culturele codes voor mij interessant aangezien ik ga kijken naar de manier waarop er aan Nederlandse nationale identiteit, een vorm van culturele identiteit die plaatsgebonden is, gerefereerd wordt in mijn casus. Hierbij wil ik wel de kanttekening plaatsen dat ik me in dit onderzoek niet bezighoud met wat wel “Nederlands” is en wat niet. Op dit punt verschilt mijn onderzoek van het onderzoek van Van Keulen en Krijnen, omdat zij zich wel bezighouden met de lokalisering d.m.v. het uitvoeren van een vergelijkend onderzoek. Omdat ik zelf geen vergelijkend onderzoek uitvoer, zal ik alleen iets kunnen zeggen over het beeld dat geschetst wordt in mijn casus, en niet over de manier waarop dit zich verhoudt tot ander materiaal.

Zoals in de methodetabel is af te lezen komen er culturele codes voor in de narratieve laag en de symbolische laag van de mediatekst. Om iets over de onderliggende symboliek te kunnen zeggen, moet eerst de narratieve laag worden geanalyseerd. Culturele codes die in de narratieve laag voorkomen zijn kenmerken van culturele identiteit gefocust op religie, geslacht, leeftijd, sociale klasse, historische kenmerken, tradities, doelen en middelen. Deze codes zijn terug vinden in de manier waarop mensen in beeld worden gebracht en kunnen zowel op individueel als op collectief niveau geïnterpreteerd worden. Bijvoorbeeld: Krijgen we als kijker de religieuze voorkeur van deze persoon te zien? Of: Bestaat de groep mensen alleen maar uit vrouwen? Wanneer de culturele codes in de narratieve laag onder de loep zijn genomen, kan er gekeken worden naar de consequenties daarvan in de symbolische laag. Bijvoorbeeld: Wat zeggen mijn bevindingen vanuit de narratieve laag over de onderliggende normen en waarden van de groep? Andere voorbeelden van culturele codes die in de symbolische laag kunnen voorkomen zijn manieren en gedrag, genderrollen, sociale stereotypering en culturele oppositie. De groep mensen die op individueel en collectief niveau geanalyseerd worden zijn een representatie van “Heel Holland” in het programma. Met het beeld dat in de analyse naar voren komt kan ik dus iets zeggen over de manier waarop er in mijn casus aan Nederlandse nationale identiteit gerefereerd wordt.

2.3 Operationalisering

Voor de praktische aanpak van mijn analyse heb ik een protocol gemaakt. De aflevering die ik analyseer bestaat uit verschillende scènes die ik, met een korte omschrijving van de setting en de bijbehorende tijd, in een tabel heb genoteerd. Voor het analyseren van de culturele codes in de

³⁸ Albert Moran, “Global franchising, local customizing: The cultural economy of TV program formats,” *Continuum* 23, no. 2 (2009): 121.

narratieve laag heb ik een kruistabel gemaakt. Hierbij heb ik de personen die voorbijkomen in de aflevering onder elkaar gezet. Vervolgens heb ik genoteerd in welke scènes ze te zien zijn en wat we als kijkers te weten komen over de culturele codes, waaronder religie en gender. Deze kruistabel heb ik voor elke persoon ingevuld. Dit heb ik niet gedaan d.m.v. afkruisen, maar door het kort en bondig noteren van mijn bevindingen voor elke code. Middels deze tabel hoop ik een goed beeld te krijgen van de manier waarop elk individu in beeld wordt gebracht in de narratieve laag van mijn casus. Met deze gegevens kan ik vervolgens iets zeggen over de culturele codes die voorkomen in de symbolische laag van de casus. Hiermee kan ik vervolgens mijn deelvragen beantwoorden. Beide tabellen zijn te vinden in de bijlage.

Helaas heb ik binnen dit onderzoek niet de ruimte om alle soorten codes mee te nemen in mijn analyse. De linguïstische en de intertekstuele codes laat ik dan ook achterwege. Toch maak ik de keuze om wel de linguïstische code 'kleding' mee te nemen in mijn analyse, omdat mensen d.m.v. kleding ook uitdrukking kunnen geven aan hun identiteit. Ook schets ik kort een beeld van de setting bij de introductie van mijn analyse.

Hoofdstuk 3: Analyse

3.1 Het format van *Heel Holland Bakt*

Mijn casus *Heel Holland Bakt* is een format-programma. Dit betekent dat elke aflevering uit een aantal vaste elementen bestaat waaraan per aflevering een verschillende invulling wordt gegeven. De vaste structuur van het programma is als volgt: *Heel Holland Bakt* is een bakwedstrijd voor amateurs waarin, door middel van een afvalrace, wordt bepaald welke kandidaat zichzelf de beste thuisbakker van Nederland mag noemen. Het geheel speelt zich af in een witte tent, iconisch voor het programma, die is opgezet in de kasteeltuin van Kasteel Maarsbergen. In de tent staan twee rijen met bakstations opgesteld, waarbij de deelnemers mogen plaatsnemen. Als we dit plaatsen in het beeld wat Moran scheidt, is het format, waaronder bijvoorbeeld de bekende witte tent, de bereidingswijze, en vormen de opdrachten en de personen de ingrediënten.³⁹ Het programma wordt gepresenteerd door André van Duin en de opdrachten worden beoordeeld door een tweekoppige jury bestaande uit patissier Robèrt van Beckhoven en culinair publicist Janny van der Heijden. De afleveringen hebben allemaal een thema. In 2019-2020 waren dit: Braderie en Bakkamp, Kerst, Oud en Nieuw, Fris en Fruitig, Holland, Bloemen, Weer Niet Gelukt, Koninklijk en de Finale.⁴⁰ Elke aflevering begint met de introductie van het thema door André van Duin, waarna de uitleg voor de eerste opdracht volgt. De eerste opdracht wordt altijd de 'signatuur-opdracht' genoemd, omdat het de bedoeling is dat de deelnemers hierin hun eigen stijl van bakken laten zien. Deze opdracht is dan ook altijd bekend van tevoren bij de deelnemers, zodat zij de nodige voorbereidingen kunnen treffen. Na de uitvoering en de beoordeling van deze opdracht volgt de tweede opdracht. Dit is altijd de 'technische opdracht'. De deelnemers krijgen tijdens de opnames te horen wat er van ze verwacht wordt en ze krijgen de benodigde ingrediënten aangeleverd. Verder krijgen ze weinig tot geen instructies. Deze opdracht wordt 'blind' gejureerd. Zoals de naam al zegt is dit de opdracht waarmee de techniek van de amateurbakkers getest wordt. Na de uitvoering en de beoordeling hiervan volgt dan ten slotte de derde opdracht: 'het spektakelstuk'. Net zoals bij de eerste opdracht zijn de instructies hiervoor van tevoren bekend bij de deelnemers, zodat zij zich kunnen voorbereiden. Deze laatste opdracht heeft als doel om nog één keer te kunnen laten zien wat je in huis hebt als deelnemer. Na de presentatie hiervan volgt het juryberaad. Het is interessant dat er d.m.v. de opdrachten voor zowel eigenzinnigheid als gelijkheid ruimte wordt gemaakt in het format. Aan het

³⁹ Moran, (1998): 13.

⁴⁰ "Heel Holland Bakt," Uitzending gemist, geraadpleegd op 18 mei, 2021, https://www.uitzendinggemist.net/programmas/5507-Heel_Holland_Bakt.html.

eind van elke aflevering wordt er een deelnemer beloond met de titel 'thuisbakker van de week' en wordt er iemand naar huis gestuurd, totdat er slechts drie kandidaten overblijven. Zij vechten in de laatste aflevering, de finale, om de titel.

3.2 De deelnemers, juryleden en presentator: een driehoeksverhouding

Zoals ik heb uiteengezet in mijn methode en protocol, focus ik me bij de herkenning van culturele codes op de personen die voorkomen in mijn casus. Hierbij heb ik een kruistabel gemaakt om goed in beeld te krijgen wat we per persoon over de culturele codes te weten komen. De personen die in het programma voorkomen zijn opgesplitst in drie groepen: de deelnemers, de juryleden en de presentator. In deze paragraaf analyseer ik de verschillende groepen en ga ik in op de rollen die zij vervullen binnen het format. Hierbij gaat het niet alleen om de karakterisering van de eigenschappen van de personen in kwestie, maar ook om hun gedrag en opvattingen. Dit benader ik niet alleen door het analyseren van de culturele codes die voorkomen in de narratieve laag van de aflevering, maar ik ga ook dieper in op de betekenis hiervan. Op die manier betreed ik tevens het domein van de onderliggende symbolische laag.

De deelnemers die deze aflevering gehaald hebben, en dus nog in de race zijn voor de titel 'Thuisbakker van Nederland', zijn: Aline, Anouk, Arjen, Esther, Jeanette, Jeroen en Pauline. Wat direct opvalt is dat er maar twee mannen tussen zitten; de rest is allemaal vrouw. Wat ook opvalt is dat alle deelnemers een blanke huidskleur hebben. Hier wil ik bij vermelden dat dit gedeeltelijk kan berusten op toeval, omdat het seizoen begon met vier mannelijke en zes vrouwelijke deelnemers. Wel zijn alle deelnemers, ook in de eerste aflevering, blank.⁴¹ Over de religie van de deelnemers komen we niets te weten. Ook over de sociale klasse waarin deze deelnemers zich begeven komen we als kijkers nagenoeg niets te weten. Toch durf ik, gebaseerd op de beroepen van de deelnemers, te beweren dat ze tot de zogenaamde middenklasse gerekend kunnen worden. Zo is er een student, een docent van de Hogeschool, een beleidsadviseur, een stewardess, een hoofdagent, een lerares aardrijkskunde en iemand die op dit moment werkzoekende is. De leeftijd van de deelnemers varieert tussen de 23 en 43 jaar met Aline als jongste deelnemer en Esther en Anouk gezamenlijk als oudste.

Naast gender en huidskleur is er nog iets anders dat opvalt in de samenstelling van de groep deelnemers. In deze aflevering van mijn casus is er veel aandacht voor de verschillende Nederlandse provincies en streken. De derde opdracht, het "spektakelstuk", is hierop geheel gericht: de bakkers

⁴¹ "Kandidaten 2019", Heel Holland Bakt, Omroep MAX, geraadpleegd op 11 juni, 2021. <https://heelhollandbakt.omroepmax.nl/kandidaten/seizoen-2019/>.

moeten een taart maken van streeklekkernijen waarin ze hun trots voor de streek waar ze vandaan komen kunnen laten zien. Dit laat zien dat er in deze opdracht ruimte is voor diversiteit en voor contrast tussen de verschillende streken. In scène 19, 21 en 23 worden de deelnemers geïnterviewd tijdens het bakken en vertellen ze over de streek die ze willen vertegenwoordigen in hun baksel. Zo maakt Esther een taart met Bossche bollen, maakt Pauline een taart met vlaavullingen en bakt Arjen de plaatselijk bekende ijzerkoekjes. Het valt op dat bijna alle deelnemers uit Zeeland, Brabant en Limburg, de zuidelijke provincies, komen. Alleen Jeroen komt uit Drenthe, in het noordoosten van het land. Dit laat een tegenstelling zien in de vertegenwoordiging van het zuiden en het noorden van Nederland in deze aflevering. De relatie met de provincie wordt door de deelnemers in hun spektakelstukken vormgegeven door te verwijzen naar bepaalde tradities of geschiedenis. Zo verwerken de deelnemers uit Brabant en Limburg verwijzingen naar carnaval in hun baksel en bootst Jeroen met zijn spektakelstuk de Drentse hunebedden na. Het verschil hiertussen is dat het vieren van carnaval een streekgebonden traditie is en dus onder de culturele code 'traditie' valt, terwijl de Drentse hunebedden onderdeel zijn van de gemeenschappelijke geschiedenis van Nederland en om deze reden bij de culturele code 'geschiedenis' hoort. Wel wordt er in beide gevallen van uitgegaan dat de kijker weet wat carnaval is en wat de Drentse hunebedden zijn, want hierbij wordt geen uitleg gegeven.

Door de manier waarop deze groep is samengesteld wordt er een bepaald beeld van "Heel Holland" geschapen. Als we de groep deelnemers in deze aflevering als voorbeeld zouden moeten nemen, krijgen we een beeld van blanke, voornamelijk vrouwelijke Nederlanders uit de sociale middenklasse die in het zuiden van het land wonen en allemaal verwijzen naar hun provinciale afkomst. Het is opvallend dat hiermee een groot deel van Nederland buiten beeld blijft, terwijl het heersende beeld in het verdere discours omtrent de Nederlandse bevolking een beeld is van een zeer diverse, multiculturele samenleving. Het Rijksmuseum spreekt bijvoorbeeld van een multiculturele Nederlandse samenleving waarin diverse minderheidsgroepen voorkomen.⁴²

De jury bestaat uit Janny van der Heijden en Robèrt van Beckhoven. Janny heeft een achtergrond in de letterkunde. Zij is haar carrière begonnen als culinair publicist en ze schreef voor verschillende regionale bladen een culinaire rubriek. Ze maakte kennis met televisie als eindredacteur van het programma *Koken met sterren* en werd daarna jurylid van *Heel Holland Bakt*. Sinds 2019 heeft ze ook een programma samen met André van Duin, de presentator in van dit programma, getiteld *Denkend aan Holland*. Door het grote succes van deze programma's heeft ze

⁴² "Multiculturele samenleving," Rijksmuseum, geraadpleegd op 12 juni, 2021, <https://www.rijksmuseum.nl/nl/rijksstudio/tijdlijn-nederlandse-geschiedenis/multiculturele-samenleving>.

inmiddels echt naam gemaakt voor zichzelf binnen Nederlandse televisie.⁴³ Jurylid Robèrt heeft een heel andere achtergrond. Op jonge leeftijd is hij gaan werken in de bakkerij van zijn vader die hij uiteindelijk heeft overgenomen. Hij heeft zich verder ontwikkeld op het gebied van patisserie en brood, en mag zichzelf inmiddels Meester Patisserie en Meester Boulanger noemen. Zijn missie is het op de kaart te zetten van Nederland op het gebied van patisserie. Daarnaast vindt hij het belangrijk om zichzelf op verschillende manieren te blijven uitdagen. Zo kwam hij als jurylid bij *Heel Holland Bakt* terecht.⁴⁴

Het valt op dat de jury, vaak letterlijk én figuurlijk, tegenover de groep deelnemers staat. Janny en Robèrt onderscheiden zich op verschillende manieren van de groep deelnemers. Ten eerste manifesteert zich dat in de uiterlijke kenmerken. Ze zijn allebei duidelijk wat ouder dan de groep deelnemers, al worden hun exacte leeftijden niet onthuld. Ook kleden ze zich netter dan de, vaak casual geklede, deelnemers. Daarnaast hebben ze natuurlijk een andere functie, en daardoor andere doelen, in de wedstrijd dan de deelnemers. De jury is er om de opdrachten te geven, uit te leggen, en de resultaten hiervan te beoordelen. Dit zorgt ervoor dat ze zich vaak tegenover de deelnemers positioneren. Toch zijn er hierop uitzonderingen, namelijk wanneer de deelnemers aan het bakken zijn en de juryleden rondlopen om praatjes met ze te maken. Op deze momenten lijken ze zich te mengen in de groep met deelnemers, maar schijn bedriegt. Het verschil tussen een jurylid en deelnemer blijft altijd merkbaar. Hierop ga ik in de volgende paragraaf verder in. Uit het voorgaande trek ik de conclusie dat er in de aflevering een beeld wordt geschetst van oudere, chic geklede mensen die het gezag hebben. Dit beeld past in mijn beleving bij de manier waarop er in de Nederlandse samenleving wordt omgegaan met oudere of chic geklede mensen. Vaak is het zo dat er met respect wordt omgegaan met oudere mensen en dat hun advies, gezien al hun levenservaring, op hoge waarde wordt geschat. Ook met mensen die chique kleding dragen wordt met een bepaald respect omgegaan. Dit komt doordat er nog steeds het idee heerst dat rijke(re) mensen een grote invloedssfeer hebben. Dit is althans het voorbeeld dat wordt gegeven in deze aflevering.

Tot slot is er ook nog een presentator: André van Duin. André is al decennialang een zeer bekende Nederlandse cabaretier. Hij is bekend binnen alle lagen van de Nederlandse bevolking. Toch vindt niet iedereen hem leuk, zo schrijft Giselinde Kuipers. Zij stelt dat hij een makkelijk soort humor heeft die iedereen begrijpt, maar die bij sommigen niet in de smaak valt.⁴⁵ Na een lange carrière op dit gebied besloot André in 2016 dat het tijd was om meer serieuze dingen te gaan doen. Hij liet aan

⁴³ "Janny van der Heijden", Janny van der Heijden, geraadpleegd op 4 juni, 2021, [Janny van der Heijden \(jannyvanderheijden.nl\)](http://jannyvanderheijden.nl).

⁴⁴ "Over Robèrt van Beckhoven," BijRobèrt, geraadpleegd op 4 juni, 2021, [Over Robèrt van Beckhoven \(bijrobert.nl\)](http://bijrobert.nl).

⁴⁵ Giselinde Kuipers, *Good Humor, Bad Taste: A Sociology of the Joke*. (Berlin/Boston: De Gruyter, 2015), 11.

NRC Handelsblad weten: "Ik ben wel een beetje klaar met gek doen."⁴⁶ Zo kwam het dat hij de rol als presentator van *Heel Holland Bakt* aannam. Toch hanteert hij hierin nog zijn welbekende komische flair. Zijn eerste écht serieuze rol is, naar eigen zeggen, zijn hoofdrol in de dramaserie *Het geheime dagboek van Hendrik Groen* die in 2017 werd uitgezonden.⁴⁷

André vormt in zijn eentje de derde hoek van de driehoek en heeft op vele manieren een verbindende rol. Ten eerste praat hij de verschillende onderdelen van het format aan elkaar. Dit doet hij zowel op beeld als in een voice-over. Daarnaast is hij ook de verbindende factor tussen de deelnemers en de jury. Bij de uitleg en de beoordeling van de opdrachten staat hij vaak naast, of zelfs tussen, de juryleden, terwijl hij op andere momenten tussen de deelnemers rondloopt en praatjes maakt alsof hij een van hen is. Zo maakt André in scène 4 grapjes met deelnemer Esther over haar werk, terwijl hij in scène 7 alweer tegenover de bakkers staat om samen met de jury hun werk te beoordelen.

Kortom, het beeld dat blijft hangen als je deze groepen in relatie tot elkaar beschouwt is een soort driehoeksverhouding waarbij de deelnemers een groep vormen, de juryleden de gezaghebbende beoordelaars zijn en de presentator fungeert als een soort bemiddelaar tussen deze twee groepen. Hiermee wil ik niet zeggen dat er een gespannen sfeer heerst tussen de verschillende personen, maar er is duidelijk een bepaalde afstand tussen de deelnemers en de juryleden. Dit merk je niet alleen aan de positie van de juryleden en de deelnemers, vaak letterlijk tegenover elkaar, maar ook aan de manier waarop de juryleden met respect worden behandeld door de deelnemers. Zo geeft Robèrt Arjen advies over het uitrollen van zijn deeg in scène 6. Arjen neemt dit advies direct ter harte en knikt beleefd naar Robèrt. Deze letterlijke en figuurlijke afstand heeft uiteraard ook een functie; het is tenslotte een wedstrijd waarin de juryleden soms harde beslissingen moeten nemen.

3.3 'Heel Holland' in competitie

Hoewel het makkelijk vergeten kan worden door de pastelkleurige baksels, is *Heel Holland Bakt* uiteindelijk een wedstrijd waarin mensen strijden om de winst. In deze paragraaf behandel ik het beeld dat in de aflevering neergezet wordt van de manier waarop de deelnemers omgaan met het wedstrijdelement. Hiervoor analyseer ik de culturele code 'gedrag'.

Wat direct opvalt is het grote groepsgevoel dat lijkt te heersen onder de deelnemers. Dit uit zich bijvoorbeeld in het vragen en verlenen van hulp onderling. Zo heeft Jeroen in scène 23

⁴⁶ "Ik ben wel een beetje klaar met gek doen," NRC, geraadpleegd op 4 juni, 2021, ['Ik ben wel een beetje klaar met gek doen' - NRC](#)

⁴⁷ "André van Duin vond rol in dramaserie Hendrik Groen 'heel zwaar'," Nu.nl, geraadpleegd op 4 juni, 2021, [André van Duin vond rol in dramaserie Hendrik Groen 'heel zwaar' | NU - Het laatste nieuws het eerst op NU.nl.](#)

een extra oven nodig en vraagt hij aan verschillende andere deelnemers of hij hun oven even kan gebruiken. Vervolgens geeft Arjen aan dat Jeroen zijn oven kan gebruiken. Ook vindt er bij de tweede opdracht, de technische opdracht waarvoor de bakkers zich niet hebben kunnen voorbereiden, veel onderling overleg plaats over de dikte van het beslag en de vorm van de koekjes. Dit laat zien dat de onderlinge rivaliteit die er wellicht is het elkaar helpen niet in de weg staat.

Toch komen de zenuwen soms om de hoek kijken. Op verschillende momenten in de aflevering worden de deelnemers even apart geïnterviewd en wordt duidelijk dat er een tegenstelling is in de manier waarop de deelnemers de wedstrijd benaderen: sommige deelnemers geven aan veel last te hebben van zenuwen of erg gestrest te zijn, en anderen laten juist zien dat ze heel relaxed blijven. Er lijkt hierbij geen sprake te zijn van een genderbias: zowel onder de vrouwen als de mannen zijn er deelnemers die relaxed gedrag vertonen en deelnemers die gestrest gedrag vertonen. Zo geeft Aline voor het begin van de eerste opdracht, in scène 4, aan dat ze relaxed wil werken en dat ze niet wil dat de stress het overneemt. Toch wordt getoond dat ze bij het afronden van de opdracht door tijdsgebrek in de stress is geschoten. Aan de andere kant zijn er ook deelnemers die rust en controle uitstralen. Een voorbeeld hiervan is deelnemer Esther. Ze maakt op verschillende momenten praatjes en grapjes en lijkt zich niet veel zorgen te maken om haar baksels of het juryoordeel. Ook maakt ze vaak relativiserende of nuchtere opmerkingen als haar gevraagd wordt naar haar zenuwen. Zo geeft ze in scène 4 aan dat brood 'niet echt haar ding' is, dus dat ze al snel tevreden is met haar koffiebroodjes. Ook geeft ze in scène 14 aan dat ze er vertrouwen in heeft genoeg tijd te hebben voor haar koekjes.

Wat opvalt is dat de beide juryleden een tegenovergesteld effect lijken te hebben op de deelnemers, wat waarschijnlijk te verklaren is door hun benadering van de kandidaten. Jurylid Robèrt van Beckhoven lijkt kritischer te zijn dan jurylid Janny van der Heijden, die toch vaak de positieve noot opzoekt. Op deze manier wordt er een soort good-cop-bad-cop-verhouding gecreëerd tussen de juryleden. Hierdoor lijkt Robèrt op de zenuwen van de deelnemers te werken. Zo geeft deelnemer Arjen op verschillende momenten aan, in scène 6 en in scène 24, zenuwachtig te worden van de aanwezigheid van Robèrt. Aan de andere kant lijken deelnemers met Janny juist vaak een gezellig praatje te maken, waarbij er geen sprake lijkt te zijn van zenuwen, zoals Janny en diezelfde Arjen laten zien in scène 23.

Al met al lijkt er geen sprake te zijn van een grote competitiedrang of een hard gespeelde wedstrijd. Sommige deelnemers geven aan af en toe zenuwachtig te worden, vanuit zichzelf of door de aanwezigheid van jurylid Robèrt, maar daarbij blijft het. Over het algemeen hangt er een gemoedelijke sfeer. Nu is het nog de vraag of die gemoedelijke sfeer zo neergezet wordt omdat het om 'Heel Holland' gaat, of dat die gemoedelijke sfeer onderdeel is van het format. Er wordt in ieder geval een beeld geschetst van een gemoedelijke sfeer onder de 'Hollanders' in deze aflevering.

3.4 Overige verwijzingen

In de vorige paragrafen heb ik me gefocust op verwijzingen naar Nederlandse nationale identiteit die verbonden waren met het format zelf en met culturele codes zoals gedrag. Naast deze verwijzingen, die op een subtiele manier met de narratieve en de symbolische laag verweven zijn, zijn er in de aflevering ook directere verwijzingen naar Nederlandse nationale identiteit te vinden. Deze verwijzingen zijn met name verbonden met de culturele codes 'traditie' en 'geschiedenis'.

Dit begint al bij de introductie van het thema 'Holland' in scène 1. Jurylid Janny verschijnt hier, ter illustratie van het thema, in klederdracht. Er wordt niet uitgelegd waar de klederdracht vandaan komt, maar hij heeft grote overeenkomsten met de traditionele Volendamse dracht. Dit terwijl Janny met de opmerking: "Geen taart te veel hoor!" verwijst naar de binnen Nederland zeer bekende reclame van Zeeuws Meisje uit de jaren '70, waarin een meisje gekleed in Zeeuwse klederdracht de opmerking maakt: "Geen cent te veel hoor!"⁴⁸ Traditionele klederdracht, en dan vooral de Volendamse variant, is iets dat binnen de toeristische sector vaak gebruikt wordt als verwijzing naar Nederlandse cultuur, en wat dus ook in deze aflevering gebruikt wordt als verwijzing. Wat hierbij opvalt is dat de klederdracht dus niet accuraat hoeft te zijn. Janny draagt namelijk Volendamse klederdracht terwijl ze een Zeeuws meisje nadoet. Ook lijkt het erop dat de klederdracht hier als een soort verkleedkleding wordt gebruikt. Janny heeft het even aan, doet een reclame na en maakt een gek sprongetje. Voor de rest van de aflevering, waarin ze de meer serieuze rol van jurylid op zich neemt, draagt ze een chique jurk. Dit schetst het beeld dat de traditionele klederdracht in de huidige Nederlandse samenleving niet meer heel serieus wordt genomen, maar voornamelijk wordt gebruikt als handelsmerk.

Een andere directe verwijzing is het gebruik van de kleuren oranje en rood-wit-blauw in de baksels. Oranje is de nationale kleur van Nederland. Ons koningshuis is het Huis van Oranje-Nassau, vernoemd naar het Franse prinsdom van Orange waar de Duitse Willem van Nassau prins werd.⁴⁹ Er hangt om deze reden een oranje wimpel aan onze nationale rood-wit-blauwe vlag.⁵⁰ Zelfs de nationale sporters dragen een oranje tenue. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deelnemer Pauline in scène 6 de opmerking maakt: "Als het over Nederland gaat, moet er iets oranjes in." Ze maakt dan ook koffiebroodjes met een oranje vulling. Deelnemer Jeroen heeft het plan om zijn koffiebroodjes

⁴⁸ "Zeeuws Meisje reclame uit de jaren 70/80 (Nederlands)," Youtube, geraadpleegd op 4 juni, 2021, [Zeeuws Meisje reclame uit de jaren 70/80 \(Nederlands\) - YouTube](#).

⁴⁹ "Ontstaan naam Oranje-Nassau," Onderwerpen, Het Koninklijk Huis, geraadpleegd op 1 juni, 2021, <https://www.koninklijkhuis.nl/onderwerpen/oranje-nassau/ontstaan-naam>.

⁵⁰ "De symbolische waarde van de wimpel," Vlaggenunie, geraadpleegd op 1 juni, 2021, <https://www.vlaggenunie.nl/blogs/informatie/de-symbolische-waarde-van-de-wimpel/>.

van rode, witte en blauwe glazuur te voorzien, waarmee hij dus wil verwijzen naar de Nederlandse vlag.

Een derde, minder directe, verwijzing is het koffiedrinken of koffiezetten. Jurylid Janny en presentator André geven in scène 3 aan dat ze eindelijk aan de koffie kunnen, en in scène 14 geeft deelnemer Jeroen aan dat André wel vast koffie mag gaan zetten voor bij de Hollandse koekjes. Koffiedrinken is herkenbaar, omdat in bijna elk huishouden en elke werkruimte wel een koffieautomaat aanwezig is en het gebruikelijk is dat gasten een kopje koffie krijgen aangeboden wanneer ze bij je op visite komen.

Een volgende verwijzing naar Nederlandse nationale identiteit doet zich voor in scène 22 wanneer André, Janny en Robèrt de tijd doden met wat ‘oer-Hollands’ vermaak, oftewel het bordspel mens-erger-je-niet. Hoewel dit bordspel oorspronkelijk niet uit Nederland komt, wordt hiermee toch het beeld geschetst dat dit spel al lange tijd veelvuldig in Nederland gespeeld wordt.⁵¹ Ook in verder discours worden bordspellen verbonden aan de Nederlandse cultuur. Zo schrijven Wilma de Rek en Bert Wagendorp in een artikel voor de *Volkskrant*:

Maar de veelvuldige vermelding van burgers die gezellig spelletjes doen, laat zien dat de Nederlander al eeuwenlang een homo ludens is. Of hij zich daarmee daadwerkelijk onderscheidt van andere volken is niet zeker, maar in elk geval geldt onder Nederlanders de huiskamertafel met daarop Mens-erger-je-niet of Monopoly als een oud-Hollands tafereel.⁵²

Ten slotte zijn er ook verwijzingen verwerkt in de opdrachten zelf. Zo moeten de deelnemers ‘typisch Hollandse koffiebroodjes’ en ‘typisch Hollandse koekjes’ maken. Wat opvalt is dat presentator André zich in beide gevallen openlijk afvraagt wat er dan zo Hollands is aan die koffiebroodjes en koekjes. Het lijkt erop dat hij dit vraagt in de naam van het kijkende publiek, omdat het klaarblijkelijk niet bekend is welke elementen nou echt Hollands zijn. Hieraan geeft hij dan wel weer zijn eigen licht-komische twist. Zo legt Robèrt in scène 3 uit dat de deelnemers een grote hoeveelheid broodjes moeten maken. André vraagt zich af waarom. Robèrt legt vervolgens uit dat ze sowieso een groot deeg moeten maken, dus dat ze dan net zo goed veel broodjes kunnen maken. André vergelijkt dit vervolgens met het maken van een grote pan erwtensoep i.p.v. kleine beetjes. Door deze luchtige manier van doen en vrolijke noot zou je ook kunnen stellen dat André de spot

⁵¹ “Na 75 jaar begeestert ‘Mens-erger-je-niet’ nog altijd,” Trouw, geraadpleegd op 1 juni, 2021, <https://www.trouw.nl/nieuws/na-75-jaar-begeestert-mens-erger-je-niet-nog-altijd~b7bf32d9/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

⁵² “Der Nederlanden: Gezellige spelletjes en de staatsruif,” Volkskrant, geraadpleegd op 12 juni, 2021, <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/der-nederlanden-gezellige-spelletjes-en-de-staatsruif~b8ed48fc/>.

drijft met de titel 'Hollands' die aan de koffiebroodjes en de koekjes wordt gegeven. Dit laat zien dat het onderwerp van typisch Nederlands gebak niet op een heel serieuze manier benaderd wordt in dit programma.

Conclusie

De vraag die centraal staat in dit onderzoek is: *Op welke manier wordt er aan Nederlandse nationale identiteit gerefereerd in het formatprogramma Heel Holland Bakt?* Dit heb ik onderzocht door de culturele codes, die gedefinieerd worden door Van Keulen en Krijnen, in de narratieve en de symbolische laag van het programma te analyseren. Uit de analyse is gebleken dat er op verschillende directe en indirecte manieren aan Nederlandse nationale identiteit wordt gerefereerd in mijn casus.

Uit de analyse van de codes die karakteriserend zijn voor de personen die voorkomen in de aflevering, zoals gender (voornamelijk vrouw) en leeftijd (23-43 jr.), komt een beeld naar voren van de samenstelling van verschillende groepen in deze aflevering en van hoe zij zich verhouden tot elkaar. Uit deze analyse bleek dat er sprake is van een driehoeksverhouding: de deelnemers aan de ene kant, de jury aan de andere kant en de presentator die de verbinding tussen de twee zijden vormt. Wat verder opvalt is dat de samenstelling van de groep deelnemers, wat betreft gender, etniciteit en herkomst binnen Nederland, indirect een beeld schept van Nederland waarmee andere leden van de multiculturele samenleving worden uitgesloten.

Ten tweede bleek uit de analyse van de culturele code 'gedrag' hoe de deelnemers omgaan met de bakwedstrijd zelf. Het contrast tussen de relaxte deelnemers en de gestreste deelnemers is opvallend. Dit contrast lijkt niet gender- of leeftijdgebonden te zijn. De juryleden vertonen gedrag dat hier waarschijnlijk invloed op heeft. Er lijkt namelijk een good-cop-bad-cop-verhouding te zijn ontstaan binnen de jury, waarbij Robèrt het kritische jurylid is en Janny meer een gezellige sfeer creëert door veel praatjes en grapjes te maken met de deelnemers. Ten slotte bestaat er ook een groot groepsgevoel onder de deelnemers, waardoor ze elkaar veelvuldig te hulp schieten. Dit alles bij elkaar schept het beeld van een gemoedelijke sfeer en toont daarmee de kijker het voorbeeld dat Nederlanders zich op een vriendelijke en gemoedelijke manier gedragen binnen een wedstrijd.

Ook zijn er nog verwijzingen die op een meer directe manier refereren aan elementen van de Nederlandse cultuur. Hieronder valt bijvoorbeeld het dragen van Volendamse klederdracht en het gebruik van de kleuren oranje en rood-wit-blauw.

Deze resultaten laten zien dat ook in 'lage' cultuur, waartoe televisieprogramma's vaak gerekend worden, uitingen van of verwijzingen naar nationale identiteit verwerkt kunnen zijn. Dit onderstreept het belang van de oproep van Edensor om binnen academisch onderzoek naar nationale identiteit meer aandacht te hebben voor deze 'lage' cultuur. Ook met het oog op de 'dramatisering van de samenleving', zoals De Leeuw dit uitlegt, is het belangrijk dat we goed begrijpen welke rol televisie, en in dit specifieke geval *Heel Holland Bakt*, precies speelt in de beeldvorming van nationale identiteit. *Heel Holland Bakt* schept namelijk indirect een beeld van waar

'Heel Holland' voor staat. Door dit beeld uit te zenden en te herhalen kan dit beeld veel invloed hebben op de manier waarop Nederlanders zichzelf zien.

Uit de analyse blijkt daarnaast dat er inderdaad, zoals Straubhaar, Beeden en De Bruin stellen, ruimte in het format van *Heel Holland Bakt* is voor aanpassingen aan het nationale publiek. Deze aanpassingen zouden wel eens de reden voor het succes van televisieformats kunnen zijn. In het geval van *Heel Holland Bakt* kan dit kloppen, aangezien er veelvuldig verwezen wordt naar enerzijds provinciale en anderzijds Nederlandse nationale identiteit waardoor er een herkenbaar beeld gecreëerd wordt voor het Nederlandse publiek. Opvallend is dat er zelfs nieuwe elementen, zoals het 'Hollandse koffiebroodje', aan dit beeld worden toegevoegd. Op deze manier heeft het programma dus niet alleen een verbeeldende functie, maar ook een vormende functie.

Dit onderzoek kan nog op veel verschillende manieren uitgebreid worden. Zelf heb ik ervoor gekozen om me in mijn analyse alleen te richten op de culturele codes, maar ook de linguïstische codes als setting en storyspace kunnen zeer interessant zijn. Door hiermee ook de filmische laag van de mediatekst in het onderzoek mee te nemen ontstaat een heel ander beeld van de manier waarop er naar Nederlandse nationale identiteit verwezen wordt in het programma. Daarnaast zou er een vergelijkend onderzoek kunnen worden uitgevoerd op de manier waarop Van Keulen en Krijnen ook hun onderzoek hebben aangepakt. Door een vergelijking tussen verschillende versies van hetzelfde format te maken kan er dan gekeken worden naar de uniciteit van de articulaties van nationale identiteit. Hiermee bedoel ik dat het dan duidelijk kan worden of de verwijzingen naar Nederlandse nationale identiteit alleen voorkomen in de Nederlandse adaptatie, of dat dezelfde verwijzingen ook in andere adaptaties voorkomen, waardoor geconcludeerd kan worden dat deze dus niet uniek voor Nederland zijn.

Bibliografie

Anderson, Benedict. *Imagined Communities*. New York: Verso Books, 2006.

Aslama, Mina, and Mervi Pantti. "Flagging Finnishness: Reproducing national identity in reality television." *Television & New Media* 8, no. 1 (2007): 49-67.

Beeden, Alexandra, and Joost de Bruin. "The Office: Articulations of national identity in television format adaptation." *Television & New Media* 11, no. 1 (2010): 3-19.

Beeld en Geluid. "Over Beeld en Geluid." Geraadpleegd op 19 juni, 2021.
<https://www.beeldengeluid.nl/organisatie>.

Bij Robèrt. "Over Robèrt van Beethoven." Geraadpleegd op 4 juni, 2021.
[Over Robèrt van Beethoven \(bijrobert.nl\)](http://OverRobert.nl).

Brottman, Mikita. *High Theory/Low culture*. New York: Springer, 2005.

Van den Bulck, Hilde. "Public service television and national identity as a project of modernity: the example of Flemish television." *Media, Culture & Society* 23, no. 1 (2001): 53-69.

Edensor, Tim. *National Identity, Popular Culture and Everyday Life*. Abingdon: Routledge, 2020.

Fiske, John. *Television culture*. London: Routledge, 1987.

Gellner, Ernest. *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell, 1983.

Hall, Stuart. "The Work of Representation." *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*, no. 2 (1997): 13-74.

Het Koninklijk Huis. "Ontstaan naam Oranje-Nassau." Onderwerpen. Geraadpleegd op 1 juni, 2021.
<https://www.koninklijkhuis.nl/onderwerpen/oranje-nassau/ontstaan-naam>.

Het Koninklijk Huis. "Toespraak van Prinses Máxima, 24 september 2007." Geraadpleegd op 8 januari, 2021. <https://www.koninklijkhuis.nl/documenten/toespraken/2007/09/24/toespraak-van-prinses-maxima-24-september-2007>.

Janny van der Heijden. "Janny van der Heijden." Geraadpleegd op 4 juni, 2021.
[Janny van der Heijden \(jannyvanderheiden.nl\)](http://JannyvanDerHeijden.nl).

- Van Keulen, Jolien, and Tonny Krijnen. "The limitations of localization: A cross-cultural comparative study of *Farmer Wants A Wife*." *International Journal of Cultural Studies* 17, no. 3 (2014): 277-292.
- Kuipers, Giseline. *Good Humor, Bad Taste: A Sociology of the Joke*. Berlin/Boston: De Gruyter, 2015.
- De Leeuw, S. J. "Hoe komen wij in beeld?: Cultuurhistorische aspecten van de Nederlandse televisie." Oratie, Universiteit Utrecht, 2003.
- Moeliker, Rick. "Alsof je naar jezelf kijkt in Heel Holland Bakt." *Nederlands Dagblad*, 2 februari, 2019.
<https://www.nd.nl/cultuur/media/535686/alsof-je-naar-jezelf-kijkt-in-heel-holland-bakt>.
- Moran, Albert. *Copycat TV: Globalisation, Program Format and Cultural Identity*. Luton: University of Luton Press, 1998.
- Moran, Albert. "Global franchising, local customizing: The cultural economy of TV program formats." *Continuum* 23, no. 2 (2009): 121.
- NRC. "Ik ben wel een beetje klaar met gek doen." Geraadpleegd op 4 juni, 2021.
['Ik ben wel een beetje klaar met gek doen' - NRC](#)
- Nu.nl. "André van Duin vond rol in dramaserie Hendrik Groen 'heel zwaar'." Geraadpleegd op 4 juni, 2021.
[André van Duin vond rol in dramaserie Hendrik Groen 'heel zwaar' | NU - Het laatste nieuws het eerst op NU.nl](#)
- Omroep MAX. "Kandidaten 2019." Heel Holland Bakt. Geraadpleegd op 11 juni, 2021.
<https://heelhollandbakt.omroepmax.nl/kandidaten/seizoen-2019/>.
- Omroep MAX. "Over." Heel Holland Bakt. Geraadpleegd op 13 oktober, 2020.
<https://heelhollandbakt.omroepmax.nl/over/>
- Rijksmuseum. "Multiculturele samenleving." Geraadpleegd op 12 juni, 2021.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/rijksstudio/tijlijn-nederlandse-geschiedenis/multiculturele-samenleving>.
- Straubhaar, Joseph D. *World Television: from Global to Local*. Thousand Oaks: Sage Publications, 2007.

Trouw. "Na 75 jaar begeistert 'Mens-erger-je-niet' nog altijd." Geraadpleegd op 1 juni, 2021.

<https://www.trouw.nl/nieuws/na-75-jaar-begeestert-mens-erger-je-niet-nog-altijd~b7bf32d9/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.

Uitzending gemist. "Heel Holland Bakt." Geraadpleegd op 18 mei, 2021.

https://www.uitzendinggemist.net/programmas/5507-Heel_Holland_Bakt.html.

Vlaggenunie. "De symbolische waarde van de wimpel." Geraadpleegd op 1 juni, 2021.

<https://www.vlaggenunie.nl/blogs/informatie/de-symbolische-waarde-van-de-wimpel/>.

Volkskrant. "Der Nederlanden: Gezellige spelletjes en de staatsruif." Geraadpleegd op 12 juni, 2021.

<https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/der-nederlanden-gezellige-spelletjes-en-de-staatsruif~b8ed48fc/>.

YouTube. "Zeeuws Meisje reclame uit de jaren 70/80 (Nederlands)." Geraadpleegd op 4 juni, 2021.

[Zeeuws Meisje reclame uit de jaren 70/80 \(Nederlands\) - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=Zeeuws_Meisje_reclame_uit_de_jaren_70_80_(Nederlands)_-YouTube).

Bijlagen

Scène	Omschrijving	Tijd
Scène 1	Introductiescène: André van Duin introduceert het thema.	00:00-01:19.
Scène 2	HHB tune	01:20-01:38.
Scène 3	Uitleg eerste opdracht: het maken van Hollandse koffiebroodjes.	01:39-03:00.
Scène 4	Interview deelnemers.	03:00-03:35.
Scène 5	Juryleden Janny en Robèrt geven de kijkers extra uitleg bij de opdracht.	03:36-03:57.
Scène 6	Interview deelnemers tijdens het bakken.	03:58-11:40.
Scène 7	Beoordeling eerste opdracht.	11:41-17:13.
Scène 8	Interview deelnemers.	17:14-17:33.
Scène 9	Uitleg tweede opdracht: het bakken van Hollandse koekjes.	17:34-18:13.
Scène 10	Interview deelnemers.	18:14-18:42.
Scène 11	Gesprek juryleden Janny en Robèrt in eigen tent.	18:43-19:12.
Scène 12	Interview deelnemers tijdens het bakken.	19:13-21:05.
Scène 13	Gesprek juryleden Janny en Robèrt in eigen tent.	21:06-21:14.
Scène 14	Interview deelnemers tijdens het bakken.	21:15-26:43.
Scène 15	Beoordeling tweede opdracht.	26:44-30:23.
Scène 16	Interview deelnemers.	30:24-30:34.
Scène 17	Introductie tweede dag.	30:35-31:22.
Scène 18	Uitleg derde opdracht: het maken van lekkernijen uit Hollandse streken.	31:23-31:53.
Scène 19	Interview deelnemers tijdens het bakken.	31:54-32:32.
Scène 20	Janny en Robèrt geven aan wat ze van de spektakelstukken verwachten.	32:33-32:49.
Scène 21	Interview deelnemers tijdens het bakken.	32:50-34:50.
Scène 22	André, Janny en Robèrt vullen de tijd met wat 'oer-Hollands' vermaak.	34:51-35:40.
Scène 23	Interview deelnemers tijdens het bakken.	35:41-42:48.
Scène 24	Beoordeling derde opdracht.	42:49-48:28.
Scène 25	Interview bakkers.	48:29-48:45.
Scène 26	Juryberaad.	48:46-49:17.
Scène 27	Einduitslag.	49:18-50:36.
Scène 28	Vooruitblik op volgende week.	50:37-50:51.

	scenes	religie	gender	leeftijd	beroep	geschiedenis	traditie	gedrag	doelen	kleding
presentator: André van Du	1,3,6,7,9,14,15 , 17,18,22,23,24 , 27	X	man	ziet er wat ouder uit	presentator		Maakt vaak de link naar traditioneel eten en drinken: koffiedrinken, erwtensoepp, etc.	grappen met zowel de deelnemers als de juryleden. Wat hij zegt levert vaak een lach van de anderen op.	verschillende onderdelen aan elkaar. Ook is hij de link tussen deelnemers en jury.	Chique: overhemd en jasje.
jurylid: Janny van der Heijde	1,3,5,6,7,9,11,1 3,15,17,18,20, 21,22,23,24,2 6,27	X	vrouw	ziet er wat ouder uit	culinair publicist		Verschijnt in de eerste scène in Volendamse klederdracht.	Staat samen met Robèrt los van de groep. Maakt wel graag praatjes en grapjes met de	Het beoordelen van de baksels. De lievere tegenhanger van Robèrt.	Eerst klederdracht Chique: nette jurk
jurylid: Robèrt van Beckho	3,5,6,7,9,11,13 , 15,17,18,20,21, 22,23,24,26,2 7	X	man	ziet er wat ouder uit	meester patissier		opdracht uit dat hij iets met worstenbroodjes en Bossche bollen zou maken, omdat hij uit Brabant komt.	Staat samen met Janny los van de groep. Is heel streng/kritisch en wordt ook zo gezien door de deelnemers.	Het beoordelen van de baksels. De kritischere tegenhanger van Janny.	Chique: overhemd en jasje.
deelnemer 1: Aline	3,4,6,7,9,12,14 , 15,18,21,23,24 , 27	X	vrouw	23 jaar	student	haar spektakelstuk maakt ze in de vorm van een dakpannenfabriek, die veel voor de industrie in haar woonplaats heeft	Aline komt uit Limburg en laat dat in de derde opdracht zien door een taart met vlaaivullingen te maken.	Ondanks dat ze probeert niet gestrest te raken, gebeurt dit eigenlijk steeds wel. Meestal door de tijdsdruk.	Goede baksels afleveren. Hiernaast probeert ze niet gestrest te raken.	Casual: shirt en jasje
deelnemer 2: Anouk	3,6,7,8,9,10,12 , 14,15,18,19,21, 23,24,27	X	vrouw	43 jaar	docent		Anouk komt uit Den Bosch en maakt een Oeteldonk- taart. Hiermee legt ze de link met carnaval.	Anouk is de rust zelve. Ze weet wat ze wil en voert dat vervolgens uit. Dat lukt ook goed.	Goede baksels afleveren	Casual: blouse
deelnemer 3: Arjen	3,6,7,9,12,14,1 5,16,18,23,24, 27	X	man	36 jaar	beleidsadviseur	Zijn spektakelstuk krijgt de vorm van een destilleerketel, omdat Schiedam een echte jeneverstad is/was.	Arjen komt uit Schiedam en maakt traditionele ijzerkoekjes voor de derde opdracht.	Geeft op twee momenten aan zenuwachtig te worden door de aanwezigheid van Robèrt.	Goede baksels afleveren	Casual: streepjesshirt
deelnemer 4: Esther	3,4,6,7,8,9,10, 12,14,15,18,19, 22, 23,24,27	X	vrouw	43 jaar	stewardess		Esther maakt een taart met Bossche bollen, omdat ze uit Den Bosch komt.	Esther lijkt de rust te kunnen behouden tijdens het bakken. Daarnaast maakt ze graag praatjes	Goede baksels afleveren	Casual: blouse
deelnemer 5: Jeanette	3,4,6,7,9,10,12 , 14,15,18,21,24, 27	X	vrouw	38 jaar	werkzoekende		en woont in Den Haag. Daarom maakt ze taart met Haagse hopjes en blauwe bessen.	Is niet heel gestrest, maar is er ook niet altijd gerust op. Ze vraagt veel aan haar medekandidaten.	Goede baksels afleveren	Casual: trui
deelnemer 6: Jeroen	3,6,7,8,9,12,14 , 15,18,19,23,24	X	man	31 jaar	hoofdagent	Jeroen maakt een taart in de vorm van Drenthe hunebedden.		Jeroen is ook de rust zelve en reageert vaak nuchter en acceptierend.	Goede baksels afleveren	Casual: trui
deelnemer 7: Pauline	3,6,7,9,10,12,1 4,15,16,18,21,2 2, 23,24,25,27	X	vrouw	26 jaar	lerares		en maakt een taart met vlaaivullingen. Bovenop komen traditionele 'nonnevotten', iets wat wordt gegeten met carnaval.	Het gaat niet goed met Pauline in deze aflevering, toch lacht ze ontzettend veel.	Goede baksels afleveren	Casual: blouse